

açò / los esperons / duen fluxets; / i que també, / si-ls seus *luquets* / donen gran fum / primer que no encenguen lum / ni molta flama / ---»; «puix yo fins ara-n só maldestre, / puix no-u he fet. / —Deveu tenir rohin *luquet*, / q'en vós la esca / bona la veig, / gentil e fresca!»; *Somni* de J. Joan, 1595, 262; l'InvLC cita: «de quatre *luquets* saber jo voldria / qual més la encén ---» de JFenollar, 63; «no cremarà com alquitrà / vostre *luquet*», Verdansa, 88; i «los tres *luquets* me fan huy companyia» de Miquel Stela (84). Era la cosa pràctica per encendre foc anant de camí: «se meté al coll una corneta de or, y prengué una bossa en la qual tenia un foguer y esca ab sos *lluquets*», *Història de Partinobles*.

Registat aviat pels lexicògrafs: «*luquet* de sofre: sulphuratum», Busa-N. 1507 (Busa-N., D-III-4); «la esca és humida --- ja ha pres; palleta o *lluquet*: sulphurata; palletes de paper: sulphuratae ex papyro». I fins avui usual, almenys a les zones conservadores, a tots els dialectes: l'endevinalla menorquina «Billori qui treu foc --- / per encendre un cigarrot; / Billori qui treu fum --- / per encendre 's llum» s'entén «pedra, foguer, esca, *lluquet*»; i en aquella ruralia s'ha usat fins fa poc com l'estri per fer foc a casa: «quan s'homo --- tornà, encengué un *lluquet*, agafà es llum, i per encendre'l, toca qui toca, am so *lluquet* encès, ses crués; veient que es llum no prenia, se posà a cridar», Camps Merc. (*Folk. Men.* I, 259, 270; II, 121). Vegeu encara Spitzer, *LexikK*, 88.

En la llengua comuna no sols no està oblidat en l'acc. d'objecte per encendre', per més que a les ciutats no n'usem altres, sinó que és també el bocí de sofre que posen a les bótes per tenir-hi el vi en bones condicions; en alguns llocs ha vingut a designar també el bolet d'esca, i a d'altres, partint de la noció de 'bri' ha pogut designar alguna herba particular, com a Surroca, al N. de Ripoll, 'herbeta de fulla molt menuda, arrapada a terra a la baixa muntanya' (1935).

En llengua d'oc ha pres més importància el sentit de 'misto', 'cerilla', de sofre: així a la Vall d'Aran, en el Tarn-e-Garona (VKR vi, 41), en el Roergue (Vaysier), *aluquet* a les Landes (Millardet, *Atlas*, n.º 18; i Palay). Segons el mapa *allumette* de l'ALF, no sols *lluquet* designa això en rossellonès, sinó que el tipus *luquet* s'estén per l'E. de l'Arieja i Alt Garona, a tot el Tarn, Aveyron i Lozère, i bons sectors de l'Aude, l'Erau, el Gard i el Cantal. El vocabulari tolosà de Doujat i Visner recull *luquet* per a «l'idée d'un lambeau, d'une brindille, d'une allumette de quoi que ce soit» i *luquetaire* «qui soufre des brindilles de chene-votte».

La paraula occitana s'enllaça amb un verb *alucà* 'encendre', que ja es troba a mj. S. XIII i mj. XIV (Rayn., Levy), però en realitat no ha estat més que l'inductor que ha fet que aquest verb, que en forma més primitiva era *alugar*, també en els trobadors (almenys en variants prefixals *eslugar*, *deslugar*) s'alterés en *alucà*: i aquest *alugar*, que avui és general en gascó (des d'Aran fins al Bearn i l'Armanhac), venia de *ADLUCARE variant heteròclita d'ADLUCERE, el mot llatí per

dir el mateix (més sobre això en DECH III, 715b25-52, i supra a LLUCAR).

Si el mot ha penetrat en llengua d'oc, més àmplia és encara i més ferma la seva presència a Espanya, fora del català. *Luquete* és mot del castellà normal, molt documentat en l'acc. de «pajuela de piedra azufre» des de princ. S. XVII; Covarrubias en dóna, de més a més, una variant *aluquete*, tal com a les Landes ja hem notat *aluquet*, forma no estranya al català. En l'acc. 'palleta d'encendre' i anàlogues *luquete* és també aragonès i registrat pertot en les millors fonts lexicals castellanès. Va pendre allà també el sentit de rodanxeta de la pela de taronja, usada per donar gust al vi i per condimentar altres aliments, acc. en la qual apareix a cada pas en els principals autors castellans de l'Edat d'Or (Tirso, Alarcón, Villegas etc.); sign., al·trament, també tolosà: «un *luquet d'irranje*: un morceau d'écorce d'orange, une tranche», trasllat d'accent natural per la idea de 'incitant', 'esca del bon gustar'.

Però la bàsica pertot és la de 'bri o palleta per pendre foc de les brases o per encendre'n'. I en aquest sentit li trobem una etimologia aràbiga ben satisfactòria. *Waqida* volia dir «mecha de encender» en hispano-àrab (*PAlc.*), i era derivat normal de *waqad*, el verb que tenia l'àrab amb caràcter universal per dir 'encendre'; avui es pronuncia *uqida* a Tunís, *ugida* a Líbia (Griffini) en el sentit de «allumette» 'misto'; i el masculí *waqid*, en el mateix sentit, es documenta en bastants paratges del Nord d'Àfrica: sembla que ja es troba en l'egipci Makrizi, al començament del S. xv. De *waqida* ve indubtablement el cast. *alguaquida* «pajuela, luquete», ja documentat en el *Corbacho* (1438), en Horozco (mj. S. XVI) i en Covarrubias (comptem-hi també la variant transposada *aluquida* de B. de Mendoza, 1594, 'provocació a la guerra').

Pel que fa a *luquete*, no sembla que surti de *aluaquete*, amb reducció fonètica romànica, com s'ha cregut, tenint en compte el caràcter general de la inicial *alu-*, en contrast amb *alguaquida*; car val més atenir-nos al que suggerí Dozy (*Gloss.*, 298), de partir del diminutiu aràbic *wuqid*, que també tenim documentat com a sinònim de *waqid* en el Nord d'Àfrica (Dombay, Humbert); i del qual devien procedir, així mateix, *luquid*, que a Fès «vale lo mismo que la pajueta del alcrevite», segons Covarrubias; i l'algerí *luqid* en ús entre els jueus d'Algèria, cf. *wqyd* sense vocalitzar, en Beaussier; i els ja citats *uqida* i *ugida* poden descendir del femení corresponent.

DERIV.: *Lluqueta* 'Globularia cordifolia', cf. el *lluquet* que vaig trobar a Surroca. *Lluquetaire*. *Lluqueter*; *lluquetera*: «ya se'n va a la llucatera / pel candil tornà a encensí», MitlàF (*Romllo.*, 255C) (potser a esmenar: 'per tornà a encendre el candil' o 'i a encendre el candil torní').

LLUR, adjectiu i pronom possessiu, abans també *lor*, provinents del ll. ILLORUM, genitiu plural de ILLE, que significava 'd'aquells, d'ells'; en els Ss. XIII i XIV també s'usava com a datiu plural d'aqueix pronom (*lor consella, lur diu* etc.), funció en la qual, per in-